

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО -- "ІКАР НА МЕТЕЛИКОВИХ КРИЛАХ"

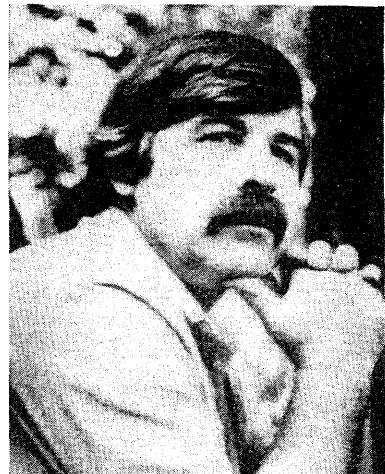
Про біографію не говоритиму, а зверну всіх присутніх до автобіографії вкінці нововиданої двомовної збірки Василя Голобородька.*

Дуже коротко постараєся ввести Вас у світ поезії Голобородька. Ще 1965 року в "Дніпрі" Іван Дзюба писав про "Дивосвіт рідної хати", стараючися словом "дивосвіт" наголосити один з головних елементів в поезії Голобородька, -- а саме сприймання довколишнього світу так, як дитина спостерігає -- повна захоплення і здивування від того всього, здавалося б простого, а такого чудесного, коли росте квітка, коли "гілочки дзвенять срібними сережками"...

В Голобородька головним засобом поезії є метафора і уосіблення. Буде він свої метафори на чітких і конкретних речах, часто вживаючи метонімії, тобто вживаючи частинку, яка представляє цілість. На відміну від Калинця, у якого словник пересичений абстрактними словами, Голобородько буде свої образи на дуже конкретних щоденних словах з довколишнього життя. Ті з Вас, що були на англомовних читаннях не могли не завважити, як сильно передавалася поезія Голобородька на англійську мову. Крім заслуги дуже доброго перекладу Миросі Стефанюк, тут грає теж роль численність іменників в поезії Голобородька. Англійська мова характерна тим, що скуча на діеслова, а багата на іменники і тому багатоіменникова поезія Голобородька знаходить в англійській мові добрий ґрунт. Тому не диво, що його конкретні образи тут сильно звучать.

Теми в нього різні, але можна їх поділити на три головні струмені: протестаційні - вірші, які відкидають людську дволичність і забріханість; на екзистенціальні - де поет намагається скопити суть свого буття і буття довколишнього завжди змінного світу; та на любовну лірику.

За своєрідною дитячою наїvnістю криється глибоко мислячий поет, який осмислює не тільки довколишній світ, як це роблять усі поети, але і причини та джерела творчого пориву. Антонич писав про ядро слова, в якому криється чудо творчості. Зрештою, без слова, без назви немає існування речей -- вони виринають у нашій уяві тільки через слова. В дуже цікавому інтерв'ю, що Голобородько дав журналові "Україна" (Травень 1991) Голо-

Василь Голобородько.

бородько звернув увагу власне на це схоплення, яке відбувається при творенні:

"Для нас існує тільки зовнішній план виразу, а давнього внутрішнього змісту його ми не знаємо. Первісний зміст виявити неможливо, це буде щоразу нове пояснення. Первісна внутрішня форма слова, за визначенням Олександра Потебні, перебуває в Бога... Сам процес народження вірша схований для мене, я не знаю чому зупиняюся душою саме на цих виразах."

І, додаю вже від себе, чому саме даний вираз, дане слово викликає вірш. І знає Голобородько так, як це знає кожний справжній поет і кожна людина, що відтак читає поезію, -- коли поет правильно, вірно схопив. Це так неначе шукаючи в ефірі радіоприймачем ми знаємо зразу, коли влучили точно, хоч може музики тісі, на яку ми натрапили, ми ніколи до того не чули.

В тому ж інтерв'ю Голобородько окреслює своє віршування так: "Мое слово не вогнисте, в мой поезії -- метелики, бджоли. Але я засвідчу перед світом, Богом і людьми: тут Україна, і ви -- українці. Ви можете не бачити, ігнорувати, але Бог бачить: тут Україна."

Голобородько говорив про відношення своїх віршів до Луганщини, де він живе, про незаперечну українськість свого творчого слова і людей, які кругом нього живуть помимо сотень літ русифікації, але мене зацікавило першу чергу речення про "метелики і бджоли". І я хочу звернути Вашу увагу на образ "метелика". Що це таке метелик, чому метелик, і що власне розуміє поет під словом метелик. У Ігоря Калинця знайшов я таку метафору: "орати метеликами" -- я це зрозумів як опис того, що робить поет, коли творить. І тому мені цікаво, що і Голобородько, на мою думку, в тріпотінню метеликових крил вбачає поетичну творчість. Щоб показати це, я дозволю собі прочитати три вірші.

Перший вірш відноситься до назви збірки: "Ікар на метеликових крилах". Ікар -- символ людського поривання, бажання злетіти, -- це власне те, що стається, коли людина творить.

Знаємо про трьох
які живуть під одною яблунею
і схожі на Ікарів з метеликовими крилами
Коли стежимо за їхнім літанням
бачимо як з'являється четвертий
від того
що три попередніх
голосно розмовляють
про літання.

Вірш цей дуже добре ілюструє ту зрадливу "простоту" Голобородькових віршів. Вірш ніби зовсім простий, але, як майже всі вірші Голобородько, простий він лише на перший погляд, а глибше проникнення вже не таке легке. Тут, припускаю, мова йде про тих поетів, які творяться як епігони від справжніх поетів, та вірш це не ребус і немає конечно точних відповідників, все ж таки мені здається, що літати метеликовими крилами -- це творити. Отож, Ікар на метеликових крилах -- це поет.

Другий вірш це теж вірш про поета -- бо якщо метеликові крильця і лет це поезія, то той, хто ловить метеликів, чує їх крильця, бачить їхні злети, чи навіть з увім творить їх - той поет.

ТОЙ, ХТО ЛОВИТЬ БІЛИХ МЕТЕЛИКІВ

Той, хто ловить білих метеликів,
ходить навпростець через поле --
ми, які іхали з роботи,
стояли у кузові, притислі до кабіни,
мовчазні,
бачили його, коли він стояв збік дороги,
не поспішав переходити,
а дочекався, поки вантажівка пройде,
і аж тоді перейшов дорогу,
хоч і обдало його курявою, укрило з ніг до
голови,
так, що він на мить і щез з-перед нашого
погляду,
коли деякі з нас повернули на нього свої очі,
щоб розпізнати чи просто роздивитися,
але він нічим не був примітний,
ми скоро й забули про нього, коли знову
стали вдивлятися у дорогу, що мчала на нас.

Той, хто ловить білих метеликів,
ходить навпростець, тому дороги він не
переходить
-- перетинає налінований коліями патір поля
упоперек --
і краєвиди відкриваються перед ним зовсім інші,
ніж ми їх бачимо. Коли сподобається йому
якийсь вигляд,
він може постояти трохи або навіть сісти в траву
і піднести праву руку, розширюючи простір,
який охоплює його погляд:
так і уловить білого метелика
без зусиль:
ніхто йому не заважає ось тут пригадати,
як ішов він колись навпростець до сусіднього
села,
де -- переказували -- занедужав старий батько,
і поле тоді так само зеленіло і квітувало,
і очі ловили білих метеликів і випускали
-- народжували поглядом --
побарвленими його тривожними думками.

Той, хто ловить білих метеликів,
і той, хто переходить дороги наїжджені,
бо ходить навпростець,
хто він такий?
Може, він фахівець по травах, чи комахах, чи
птахах,
можливо, маляр, що вийшов на пленер,
хтозна, бо при ньому не зауважили піяких

* Vasyl Holoborodko. Icarus with Butterfly Wings & other Poems. Toronto, Exile Edition, 1991.

предметів, які виказували б його зацікавлення, але я, коли вже далеко від'їхали від того місця, де він

перейшов дорогу, обернувшись, розшукав його поглядом, уже такого, що був завбільшки із жайворонка у траві, і помахав йому - на привітання -- рукою.

І третій вірш ("Світло хати") -- це вже про поета Голобородька.

Шановні пані і панове, прошу привітати того, хто вам на вухо розкаже про "метеликові крила".

Данило СТРУК

Друкуємо вступне слово проф. Данила Струка на авторському вечорі поета Василя Голобородька, що відбувся 30 жовтня 1991 в Торонто. Автор репрезентував цього року українську поезію на щорічному престижному міжнародному фестивалі. (В попередні роки виступали там В. Коротич, Іван Драч і Ігор Калинець).

Василь Голобородько народився в 1945 році на Луганщині. Дебютував віршами в журналах у 1963 р. Дві перші його збірки були заборонені владою. Щойно в 1988 вийшла його книжка "Зелен день", відзначена премією ім. Василя Симоненка. Друга книжка поезій "Ікар на метеликових крилах" вийшла в 1990 році обмеженим тиражем 3000 прим.

Ред.

Василь ГОЛОБОРОДЬКО

СВІТЛО ХАТИ

Посходилися сусіди і родичі і розбирають хату.

Хату, на дасі якої улітку в жаровнях сушилися вишні -- принада горобцям і хлопчакам, -- розбирають. Хату, де під стріхою ластів'яче гніздо, як пригорща, добре, а в ньому ластів'ята, -- розбирають. Хату, на стіні якої дівчатко, як на палері намальоване, а в нього на вушках, як сережки, сміються вишенки, -- розбирають. Ще вчора вона світилася в темряві.

Її світло, біле і лагідне, освітлювало подвір'я і грузовика, що ночував під вищнею. Ще вчора вона світилася, освітлювала дорогу до себе, коли я повертаєсь з роботи, освітлювала дорогу до себе через кілометри й роки розлуки. (Коли ще не знали ліхтарів, коли темряву не розрізали фари грузовиків, тоді світилися місяць, зорі і хата. І коли не було місяця --

орієнтувалися по зорях.

Коли місяць світив -- по місяцю. А коли не було ні місяця, ні зір -- ішли на біле світло хати).

А сьогодні посходилися сусіди і родичі і розбирають хату.

Ще вчора вився дим над димарем, ще вчора стіни нагадували сніг у липневу спеку, ще вчора двері розчинялися людям назустріч.

А сьогодні -- розбирають хату.

Хату, коло стіни якої росла калина, червона калина з зеленого гаю, матір'ю посаджена, -- розбирають. (Та калина була така цікава, усе заглядала у вікно -- що там люди роблять? Усе заглядала у вікно -- про що там люди розмовляють?)

Так, посходилися сусіди і родичі і розбирають хату.

Батько востаннє заходить у хату і шорсткими долонями гладить стіл: столе, вже не сидіти мені край тебе у цій хаті, не сидіти на тобі молоком з окрайцем, не гомоніти за тобою із сусідом на свято, і гладить піч: пече, не випікати тобі паляниці, не варити їсти, не гріти мені свої старі кості на черені, і гладить лаву: лаво, не спочивати на тобі, прийшовши з роботи, не умиватися котові на тобі, і гладить стіну:

стіно, не огортати тобі своїми крилами нашого спокою йтиші, наших сніданків і наших снів, наших радостей і наших бід.

Бо посходилися сусіди і родичі і розбирають хату.

А мати:

ой що ж його, людоњки, із собою взяти? Взяла б і долівку, по якій моїми ногами ходжено, по якій моїх діточок ногами ходжено, взяла б і піч, біля якої півжиття стояно, взяла б і стіни, які рушниками прикрашано, які стільки разів перед святами мазано-блено. Ой, людоњки, людоњки, взяла б усю хату у руки і понесла з собою!

Ой, посходилися сусіди і родичі і розбирають хату.